2. PŘÍPRAVNÝ DOKUMENT XVI. ŘÁDNÉHO GENERÁLNÍHO SHROMÁŽDĚNÍ BISKUPSKÉ SYNODY

ZA CÍRKEV SYNODÁLNÍ: SPOLEČENSTVÍ, SPOLUÚČAST A POSLÁNÍ

7. ZÁŘÍ 2021

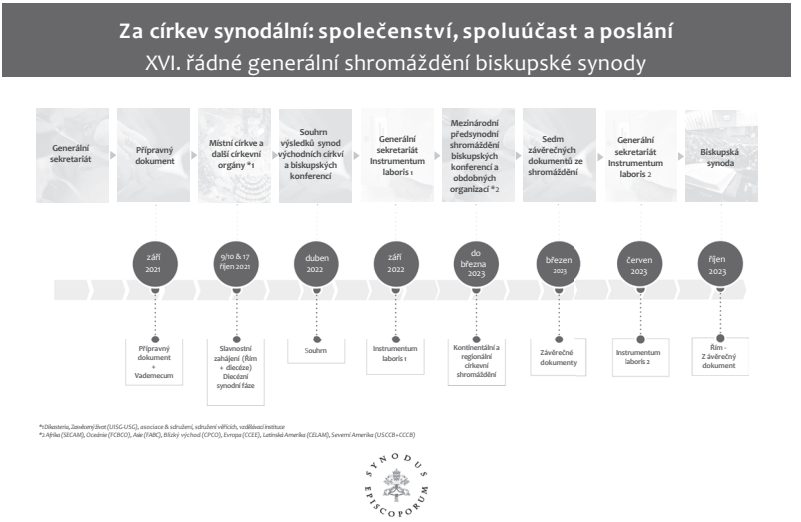
Obsah:

I. Výzva ke společnému putování
II. Církev je synodální ze své podstaty
III. Naslouchání Písmu
Ježíš, zástup, apoštolové
Dvojí dynamika obrácení: Petr a Kornélius (Sk 10)
IV. Synodalita v praxi: východiska pro konzultaci s Božím lidem
Základní otázka
Různá vyjádření synodality
Deset tematických okruhů k prohloubení
Jak přispět ke konzultaci

1. Církev je svolána na synodu s názvem „Za církev synodální: společenství, spoluúčast a poslání“, která bude slavnostně zahájena ve dnech 9.–10. října 2021 v Římě, a následně pak 17. října v každé místní církvi. Zásadní etapou bude jednání XVI. řádného generálního shromáždění biskupské synody v říjnu roku 2023[1], po němž bude následovat realizační fáze, do níž se znovu zapojí místní církve (srov. EC, články 19–21). Svoláním této synody zve papež František celou církev, aby se zamyslela nad zásadním tématem svého života a svého poslání: „Cesta synodality je cestou, kterou Bůh očekává od církve

1 Ve formě schématu jsou níže uvedeny úseky synodální cesty.

třetího tisíciletí.“[2] Tento proces, navazující na tzv. církevní aggiornamento, které přinesl II. vatikánský koncil, je darem i úkolem. Na základě zkušenosti ze společného putování a společné reflexe již absolvovaného úseku se církev bude moci naučit, jaké mechanismy jí mohou pomoci žít společenství, umožňovat spoluúčast všech a otevírat se svému poslání. Vždyť to, co nejvíce naplňuje a vystihuje povahu církve, která je putujícím a misijním Božím lidem, je naše „společné putování“.

2. Pobídkou a vodítkem je pro nás základní otázka: Jak se toto „společné putování“, které umožňuje, aby církev hlásala evangelium v souladu se svěřeným posláním, v ní uskutečňuje právě dnes, na jejích různých úrovních (od místní po všeobecnou)? K jakým krokům nás Duch Svatý vybízí, abychom byli stále více církví synodální?

Abychom mohli tuto problematiku řešit, je od nás vyžadováno, abychom začali naslouchat Duchu Svatému, který jako vítr „vane, kam chce, slyšíš jeho hlas, ale nevíš, odkud přichází a kam jde“ (Jan 3,8),

2 František. *Promluva při oslavě 50. výročí ustanovení biskupské synody* (17. října 2015).

a abychom stále zůstávali otevřeni překvapením, která nám dlouhá cesta nepochybně připraví. Rozběhne se tak dynamika, která umožní, abychom začali sklízet postupně dozrávající plody synodálního obrácení. Jde o důležité cíle, které mají zvýšit kvalitu církevního života a napomoci realizaci evangelizačního poslání, na němž máme na základě křtu a biřmování všichni účast. Uvádíme zde hlavní cíle, které reflektují synodalitu jako církevní formu, styl a strukturu:

- připomenout si, jak Duch Svatý vedl církev při jejím putování dějinami a že dnes volá i nás, abychom byli společně svědky Boží lásky;
- prožívat církevní proces se spoluúčastí a zapojením všech; ten dá příležitost především těm, kdo se z různých důvodů nacházejí na okraji společnosti, aby se mohli vyjádřit a bylo jim naslouchán a aby tak přispěli k budování Božího lidu;
- poznávat a uznávat bohatství a rozličnost darů a charismat, které Duch Svatý svobodně rozdává pro dobro společenství a ve prospěch celé lidské rodiny;
- uvádět do praxe společnou účast na zodpovědnosti za hlásání evangelia a snaze budovat krásnější a přívětivější svět;
- zjišťovat, jak je v církvi praktikována odpovědnost a moc, jakými strukturami je řízena, odkrýt předsudky a pokřivené praktiky, které nejsou zakořeněny v evangeliu, a snažit se o jejich proměnu;
- dodat věrohodnost křesťanskému společenství, aby bylo spolehlivým subjektem a hodnověrným partnerem v procesech společenského dialogu, uzdravování, usmíření, inkluze a sdílení, obnovy demokracie, podpory bratrství a sociálního přátelství;
- obnovit vztahy mezi členy křesťanských společenství a rovněž mezi společenstvím a ostatními sociálními skupinami, například společenstvími věřících jiných vyznání a náboženství, organizacemi občanské společnosti, lidovými hnutími atd.;
- umožnit, aby byly zúročeny a uvedeny do praxe plody nedávných synodálních zkušeností na celosvětové, regionální, národní a místní úrovni.

3. Tento Přípravný dokument má synodálnímu procesu posloužit a podpořit ho zvláště v jeho první fázi naslouchání a konzultací s Božím lidem v místních církvích (říjen 2021 – duben 2022). Máme naději, že pomůže shromáždit nápady a rozvinout energii a tvořivost všech, kdo se uvedeného procesu zúčastní, a usnadní jim sdílení plodů společného úsilí. Proto dokument 1) nastiňuje některé příznačné rysy současné situace; 2) v krátkosti popisuje základní teologická východiska pro správné a praktické chápání synodality; 3) přináší několik biblických podnětů, které během procesu mohou pomoci animovat modlitbu, meditaci a reflexi; 4) popisuje perspektivy, které poslouží novému uchopení zkušeností s žitou synodalitou; 5) ukazuje možnosti, jak vyjádřit toto nové uchopení v modlitbě a při vzájemném sdílení. Pro konkrétní doprovázení organizace prací je navrženo metodologické *Vademecum,* připojené k tomuto přípravnému dokumentu, které je k dispozici také na vyhrazené webové stránce[3]. Ta nabízí zdroje k hlubšímu studiu synodality, které tento přípravný dokument rozvíjejí. Z nich uvádíme dva, následně vícekrát citované: *Promluva při oslavě 50. výročí ustanovení biskupské synody,* kterou papež František pronesl 17. října 2015, a dále dokument *Synodalita v životě a poslání církve,* vypracovaný Mezinárodní teologickou komisí (MTK) a publikovaný v roce 2018 (pozn. překladatele: v češtině v roce 2021).

I. Výzva ke společnému putování

4. Synodální proces se odvíjí na pozadí historických souvislostí poznamenaných soudobými změnami společnosti a zásadním přerodem církve, který nelze přehlédnout: právě ve spleti těchto složitých souvislostí a v jejich napětích a protikladech jsme povoláni „zkoumat znamení doby a vykládat je ve světle evangelia“ (GS, č. 4). Uvádíme zde některé charakteristické rysy situace celé společnosti, úzce spojené s tématem synody. Tento obraz je však třeba dotvořit a doplnit v kontextu místní církve.

3 Srovnej www.synod.va.

5. Světová tragédie, jakou je pandemie způsobená virem covid-19, „přechodně oživila vědomí, že jsme světovou komunitou, která se plaví na stejné lodi, kde problémy jednoho člověka jsou problémy všech. Znovu jsme si uvědomili, že se nikdo nezachrání sám; zachránit se můžeme jedině společně“ (FT, č. 32). Pandemie zároveň nechala rozbujet už existující rozdíly a nerovnosti. Vidíme, že lidstvo stále více poznamenávají procesy unifikace a fragmentace. Tragické podmínky, kterým musí čelit migranti ve všech oblastech světa, svědčí o tom, jak vysoké a pevné stále zůstávají překážky, které rozdělují lidskou rodinu. Encykliky *Laudato si'* a *Fratelli tutti* dokládají hloubku trhlin, které rozdělují lidstvo. Právě z jejich odkazu můžeme vyjít, pokud chceme začít naslouchat volání chudých i země a poznávat zárodky naděje a budoucnosti, kterým Duch i v naší době neustále dává rašit: „Stvořitel nás neopouští, nikdy ve svém plánu lásky nečiní krok zpět, nelituje, že nás stvořil. Lidstvo má ještě schopnost spolupracovat při vytváření svého společného domova“ (LS, č. 13).

6. Tato současná situace, která, byť s velkými rozdíly, propojuje celou lidskou rodinu, je pro církev výzvou, aby doprovázela jednotlivce i společenství, aby spolu s nimi znovu prošla zkušenostmi bolu a utrpení, které odhalily mnohé falešné jistoty, a posilovala naději a víru v dobrotu Stvořitele a jeho stvoření. Nemůžeme však skrývat, že i sama církev se musí vyrovnávat s chybějící vírou a existující korupcí ve vlastních řadách. Zvláště pak nesmíme opomíjet utrpení, které prožívají osoby nezletilé a zranitelné v důsledku „pohlavního zneužívání, zneužívání moci a zneužívání svědomí ze strany velkého množství kněží a zasvěcených osob“[4]. Stále stojíme před úkolem, abychom „jako Boží lid přijímali bolest našich bratří a sester, zraněných na těle i na duchu, za svou“[5]. Příliš dlouho bylo volání obětí hlasem, kterému církev nedokázala dostatečně naslouchat. Tyto rány jsou velmi hluboké a žádné úsilí v prosbách o odpuštění způsobených zranění není dostatečné. Tato zranění leckdy představují pro „společné putování“ nepřekonatelné překážky. Celá církev je volána, aby se vypořádala se zátěží kultury prosáknuté klerikalismem, který je dědictvím dějin,

4 František. *List Božímu lidu* (20. srpna 2018), Preambule/Úvod.
5 Tamtéž, č. 2.

a s takovým uplatňováním autority, na které byly navázány různé druhy zneužívání (moci, ekonomické zneužívání, zneužívání svědomí, sexuální zneužívání). V církvi si nelze představit „proměnu našeho jednání bez aktivní účasti všech, kdo tvoří Boží lid“[6]. Prosme proto společně Pána o „milost obrácení a vnitřního pomazání, abychom tváří v tvář tomuto zločinnému zneužívání dokázali dát najevo svou kajícnost i rozhodnutí statečně s nimi bojovat“[7].

7. Duch Svatý i přes naše nevěrnosti neustále v dějinách působí a projevuje svou životodárnou moc. Právě v uzdravených ranách, které v lidské rodině a v Božím lidu vyhloubilo utrpení všeho druhu, začínají rozkvétat nové projevy víry a nové možnosti, jak se na události dívat nejen z hlediska teologického, ale jak nacházet ve zkouškách důvod k obnově křesťanského a církevního života. Nejedna (místní) církev už zahájila částečně strukturovaná setkání a procesy konzultací s Božím lidem a to je důvod velké naděje. Tam, kde rostla snaha o synodální styl, církev rozkvetla a spoluúčast všech probudila v jejím životě nový elán. Uvnitř církve se znovu potvrdila touha mladých lidí být protagonisty a stále se objevuje požadavek na větší uplatnění žen a větší prostor pro spoluúčast na misijním poslání církve. Na to vše upozorňovala již synodální shromáždění v roce 2018 a 2019. Tímto směrem se ubírá i nedávné ustanovení služby laiků v katechezi a otevření přístupu ke službě lektorů a mimořádných služebníků eucharistie (akolytů) ženám.

8. Nesmíme přehlížet rozličnost podmínek, v jakých se nacházejí křesťanská společenství v různých oblastech světa. Vedle zemí, v nichž církev zahrnuje většinu obyvatelstva a představuje kulturní odkaz pro celou společnost, existují další, kde katolíci tvoří menšinu; v dalších zemích pak katolíci spolu s ostatními křesťany trpí pronásledování, mnohde velmi krutá; nezřídka jsou odsouzeni i k mučednictví. Na jedné straně převládá sekularizovaná mentalita, která tíhne k vytlačení náboženství z veřejného prostoru, na straně druhé náboženský integralismus nerespektuje svobodu druhého a vyvolává

6 Tamtéž.
7 Tamtéž.

různé podoby netolerance a násilí. Ty se odrážejí i v křesťanském společenství a v jeho vztazích ke společnosti. Není výjimkou, že křesťané, a to i v rámci církve, přebírají takové způsoby chování, které živí rozdělení i protichůdné postoje. Stejně tak je třeba si uvědomit, jak se do křesťanského společenství i do jeho vztahů promítají rozštěpení, která procházejí společností jako takovou, ať z důvodů etnických, rasových, kastovních nebo kvůli jinému dělení společenských vrstev či kulturnímu a strukturálnímu násilí. Tyto situace mají silný dopad na význam a konkrétní uplatňování „společného putování".

9. Na tomto pozadí představuje synoda pro církev povolanou k obnově pod vedením Ducha a při naslouchání Božímu slovu cestu vpřed. Schopnost představit si pro církev a její instituce odlišnou budoucnost, odpovídající poslání, které obdržela, se z velké části odvíjí od toho, zda se rozhodneme nastartovat proces naslouchání, dialogu a komunitního rozlišování, do kterých budou všichni zapojeni a budou k nim moci přispět. Rozhodnutí pro „společné putování" je zároveň prorockým znamením pro lidskou rodinu, která potřebuje společný projekt slibující možnost dosáhnout dobra pro všechny. Pouze taková církev, která umí vytvářet společenství a bratrství mezi lidmi, uplatňuje spoluúčast a subsidiaritu a je věrná tomu, co hlásá, se bude moci postavit po boku chudých a posledních a propůjčit jim svůj hlas. Pro „společné putování" je třeba, abychom se nechali Duchem Svatým vychovávat k opravdu synodální mentalitě, abychom s odvahou a svobodou srdce vstoupili do procesu obrácení, bez něhož není možná neustálá reforma, „kterou ona [církev] trvale potřebuje, nakolik je institucí lidskou a pozemskou" (UR, č. 6; srov. EG, č. 26).

II. Církev je synodální ze své podstaty

10. „To, co od nás Pán žádá, je v určitém smyslu obsaženo již ve slově ‚synoda'[8], které „je v tradici církve velmi staré a úctyhodné slovo, jehož význam a obsah se dotýká nejhlubších témat zjevení"[9]. Je to „Pán

8 František. *Promluva při oslavě 50. výročí ustanovení biskupské synody.*

9 Mezinárodní teologická komise (MTI). *Synodalita v životě a poslání církve* (2. března 2018), č. 3.

Ježíš, který se sám představuje jako „cesta, pravda a život“ (Jan 14,6)“ a „křesťané, kteří ho následovali, byli původně nazýváni ‚učedníky cesty‘ (srov. Sk 9,2; 19,9.23; 22,4; 24,14.22)“[10]. Synodalita je v tomto pojetí mnohem více než jen oslavou církevních setkání a shromáždění biskupů, či jednoduše záležitostí vnitřní správy církve; „synodalita označuje specifický způsob života a působení *(modus vivendi et operandi)* církve jakožto Božího lidu, jenž konkrétně projevuje a uskutečňuje své bytí jakožto společenství: při společném putování, při společných setkáních a při aktivní účasti všech svých členů na evangelizačním poslání církve“[11]. Zde se prolínají tři slova, která motto synody označuje za opěrné sloupy synodální církve: společenství, spoluúčast a poslání. V této kapitole stručně načrtneme základní teologické prameny, z nichž toto pojetí vychází.

11. „Putovat společně“ neboli uplatňovat synodalitu bylo v prvním tisíciletí církve obvyklým postupem. Církev byla chápána jako „lid shromážděný jednotou Otce, Syna a Ducha Svatého“[12]. Protiváhou těch, kteří tělo církve rozdělovali, bylo pro církevní otce společenství církví, rozšířených po celém světě. Svatý Augustin popisoval tato společenství jako *„concordissima fidei conspiratio“*[13], tedy soulad ve víře všech pokřtěných. Zde je zakořeněn široký rozvoj synodální praxe na všech úrovních církevního života, tedy na místní, provinční a univerzální. Svého nejintenzivnějšího vyjádření dosáhla tato praxe na ekumenickém koncilu. Právě v tomto církevním kontextu, inspirovaném principem účasti všech pokřtěných na církevním životě, mohl svatý Jan Zlatoústý říci: „Církev a synoda jsou synonyma.“[14]. Tento přístup nechyběl ani ve druhém tisíciletí, kdy církev více zdůrazňovala hierarchickou úlohu: v moderní době je vedle ekumenických koncilů dobře dosvědčeno svolávání diecézních a provinčních synod. Při definování dogmatických pravd se daný papež vždy radil s biskupy, aby znal víru celé církve. Odvolával se tak

10 Tamtéž.
11 Tamtéž, č. 6.
12 Cyprián. *De Oratione Dominica,* 23. PL 4, 553.
13 Augustin. *Epistola 194,* 31. PL 33, 885.
14 Jan Zlatoústý. *Explicatio in Psalmum 149*. PG 55, 493.

na autoritu *sensus fidei* všeho Božího lidu, který je *neomylný „v úkonu víry (in credendo)“* (EG, č. 119).

12. V dynamice Tradice je ukotven i II. vatikánský koncil. Ten staví do popředí skutečnost, že „Bůh si nepřál posvětit a spasit lidi jednotlivě, s vyloučením jakéhokoli vzájemného vztahu, nýbrž chtěl z nich vytvořit lid, který by ho v pravdě uznával a svatě mu sloužil“ (LG, č. 9). Členové Božího lidu jsou spojeni křtem, a „ačkoli někteří jsou z Kristovy vůle ustanoveni pro jiné jako učitelé, rozdělovatelé tajemství a pastýři, přece je mezi všemi opravdová rovnost v důstojnosti a v činnosti společné všem věřícím při budování Kristova těla“ (LG, č. 32). Všichni pokřtění mají proto podíl na Kristově kněžském, prorockém a královském úřadu, když „uplatňují mnohotvárné a harmonické bohatství svých charismat, když prožívají své povolání a když naplňují svou službu“[15]; stávají se tak aktivními nositeli evangelizace, a to jako jednotlivci nebo jako celý Boží lid.

13. Koncil zdůraznil, že na základě pomazání Duchem Svatým, přijatým při křtu, se „celek věřících (…) nemůže ve víře mýlit. Tuto svou neobyčejnou vlastnost projevuje prostřednictvím nadpřirozeného smyslu pro víru celého lidu, když ‚od biskupů až po poslední věřící laiky‘ dává najevo svůj souhlas ve věcech víry a mravů“ (LG, č. 12). Sám Duch uvádí věřící „do celé pravdy“ (Jan 16,13). Tato „apoštolská tradice prospívá v církvi s pomocí Ducha svatého“. Vzrůstá totiž chápání předaných věcí a slov, a to jak přemýšlením a studiem věřících, kteří je uchovávají ve svém srdci (srov. Lk 2,19 a 51), hlubším pochopením díky vlastní zkušenosti, tak také hlásáním těch, kteří s posloupností v biskupském úřadě přijali bezpečné charisma pravdy“ (DV, č. 8). Tento lid, sjednocený svými pastýři, vskutku pevně lne k tomuto posvátnému pokladu Božího slova svěřenému církvi, setrvává ustavičně v apoštolském učení a v bratrském společenství, v lámání chleba a modlitbě; „tak se při uchovávání, uskutečňování a vyznávání předané víry vytváří jedinečný soulad biskupů a věřících“ (DV, č. 10).

15 Mezinárodní teologická komise (MTI). *Synodalita v životě a poslání církve*, č. 6.

14. Pastýři ustanovení Bohem jako „autentičtí strážci, vykladatelé a svědkové víry celé církve“[16] ať se proto nebojí naslouchat stádci, které je jim svěřeno. Porada s Božím lidem neznamená, že do církve přebíráme demokratické prvky založené na principu většiny. Základem účasti na každém synodálním procesu je totiž sdílené nadšení pro společné evangelizační poslání, nikoli prosazování proti sobě jdoucích zájmů. Jinými slovy se jedná o církevní proces, který se nemůže odehrávat jinak než „v rámci hierarchicky uspořádané komunity“[17]. Právě v plodném propojení *sensus fidei* Božího lidu a poslání učitelské služby (magisteria) pastýřů se uskutečňuje jednomyslný konsensus celé církve ve stejné víře. Každý synodální proces, ve kterém mají biskupové rozlišit to, co Duch říká církvi, a to nikoli sami, ale nasloucháním Božímu lidu, majícímu „účast také v Kristově prorockém poslání“ (LG, č. 12), je zřejmým vyjádřením „společného putování“, při kterém církev roste. Svatý Benedikt zdůrazňuje, že „Pán často ukazuje lepší řešení“[18] tomu, kdo nezastává ve společenství důležité místo (v onom případě to byl ten nejmladší). Biskupové ať dbají na to, aby oslovili všechny. Při řádném průběhu synodální cesty se tak bude moci naplnit to, co apoštol Pavel doporučuje komunitám: „Nezhášejte oheň Ducha, nepodceňujte dar promlouvání z vnuknutí. Všechno zkoumejte, a co je dobré, toho se držte“ (1 Sol 5,19–21).

15. Smyslem cesty, na niž jsme všichni zváni, je především objevit tvář a styl synodální církve, v níž „se každý má čemu naučit. Věřící lid, biskupský sbor, římský biskup – jedni naslouchají druhým a všichni společně naslouchají Duchu Svatému, ‚Duchu pravdy‘ (Jan 14,17), aby poznali, co ‚říká církvím‘ (Zj 2,7)“[19]. Římský biskup – princip a základ jednoty církve – žádá od všech biskupů a od všech místních církví, v nichž existuje a z nichž se skládá jedna a jediná katolická církev (srov. LG, č. 23), aby se s důvěrou i odvahou vydaly na cestu synodality. V tomto „společném putování“ prosme Ducha

16 František. *Promluva při oslavě 50. výročí ustanovení biskupské synody.*
17 Mezinárodní teologická komise (MTI). *Synodalita v životě a poslání církve*, č. 69.
18 *Řehole sv. Benedikta,* III, 3.
19 František. *Promluva při oslavě 50. výročí ustanovení biskupské synody.*

Svatého, aby nám dal poznat, že společenství, které v rozličnosti darů, charismat a služeb utváří jednotu, je tu pro misijní poslání církve. Církev synodální je „církví vycházející“, „církví otevřených dveří“ (EG, č. 46). K tomu patří i výzva, abychom prohloubili vztahy s ostatními křesťanskými církvemi a komunitami, se kterými jsme sjednoceni stejným křtem. Horizont „společného putování“ je však ještě širší a zahrnuje celé lidstvo, s nímž sdílíme „radosti a naděje, smutky a úzkosti“ (GS, č. 1). Synodální církev je především prorockým znamením pro takové společenství národů, které není schopné navrhnout společný projekt, umožňující snahu o dobro všech lidí. Žít synodalitu je dnes pro církev nejzjevnějším způsobem, jak být „všeobecnou svátostí spásy“ (LG, č. 48), „znamením a nástrojem vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“ (LG, č. 1).

III. Naslouchání Písmu

16. Boží Duch, který osvěcuje a oživuje toto „společné putování“, je totožný s Duchem působícím v Ježíšově poslání, přislíbeným apoštolům a generacím učedníků, kteří naslouchají Božímu slovu a uvádějí je ve skutek. Duch Svatý se podle Pánova příslibu neomezuje jen na upevňování kontinuity Ježíšova evangelia, ale osvěcuje stále nové hlubiny Pánova zjevení a inspiruje rozhodnutí ve prospěch církevního směřování (srov. Jan 14,25–26; 15,26–27; 16,12–15). Je proto užitečné, abychom se při svém budování synodální církve nechali inspirovat dvěma obrazy z Písma. Jeden znázorňuje „obraz společenství“, který neustále doprovází cestu evangelizace; druhý odkazuje na zkušenost s Duchem Svatým, kdy Petr a prvotní společenství rozpoznávají nebezpečí, kdy je bezdůvodně omezováno sdílení víry. Rozjímání nad těmito dvěma momenty Zjevení nám bude moci přinést rozhodující inspiraci, abychom v Pánových stopách a v poslušnosti Duchu Svatému prožili společné synodní putování.

Ježíš, zástup, apoštolové

17. Ježíš je v průběhu celého evangelia, kdy hlásá příchod Božího království, ukazován v určitém základním schématu; v podstatě tu hrají roli tři aktéři (plus jeden). První je samozřejmě Ježíš, zcela jistě

hlavní postava. Ujímá se iniciativy, zasévá slova a naznačuje příchod Božího království, aniž by „komukoli stranil“ (srov. Sk 10,34). Různými způsoby věnuje zvláštní pozornost těm, kdo jsou od Boha „odloučeni“, a těm, kteří jsou komunitou „opuštěni“ (řečeno evangelní mluvou: hříšníkům a chudým). Ve jménu Boha Otce a v síle Ducha Svatého svými slovy a skutky osvobozuje lidi od Zlého a obrací je nazpět k naději. I když jsou Pánova povolání různá a různé jsou i odpovědi na ně, provází je společný jmenovatel; víra se vždy projevuje tím, že umocňuje důležitost člověka: jeho prosby jsou vyslyšeny, v těžkostech přijde pomoc, jeho ochotě se dostane uznání, jeho důstojnost je stvrzena pohledem Božím, aby byla následně rozpoznána uprostřed společenství.

18. Ježíšovo hlásání evangelia a spásy by určitě nebylo pochopitelné bez jeho trvalé otevřenosti vůči nejširšímu spektru lidí, ke kterým promlouval a jež evangelium označuje jako *zástup.* Jedná se o skupinu lidí, kteří jdou za ním, někdy ho dokonce pronásledují s nadějí na znamení či slovo spásy: to je druhý aktér scény zjevení. Zvěst evangelia není určena jen několika málo osvíceným a vybraným lidem. Adresátem Ježíšových slov je běžný lid, „kdokoli“, jakéhokoli postavení; Ježíš zpřístupňuje Boží dary a povolání ke spáse všem. Navazuje dialog s každým, kdo se ze zástupu vynoří, mnohdy překvapivým či pohoršujícím způsobem pro své okolí. Ježíš naslouchá emotivním výčitkám kananejské ženy (srov. Mt 15,21–28), která se nemůže smířit s tím, že by byla z jeho požehnání vyloučena, navazuje hovor se Samaritánkou (srov. Jan 4,1–42), přestože společensky a nábožensky byla jako žena předem odsouzena k neúspěchu; slepého od narození, kterého oficiální náboženství postavilo mimo jakýkoli dosah milosti, povzbudil ke svobodnému a vděčnému úkonu víry (srov. Jan 9).

19. Někteří ze zástupu následují Ježíše naplno a věrně jako jeho učedníci, jiní jsou posláni, aby se vrátili ke svému běžnému životu. Všichni však svědčí o síle víry, která je zachránila (srov. Mt 15,28). Mezi těmi, kdo Ježíše následují, vynikají *apoštolové*, které od počátku povolává on sám. Jsou určeni k tomu, aby s autoritou zpřístupňovali zástupu Zjevení a příchod Božího království. Třetí aktér nevstupuje na scénu v důsledku uzdravení či obrácení, ale na základě Ježíšova povolání.

Vyvolení apoštolů není privilegiem spojeným s exkluzivitou pozice moci a separace, ale naopak milostí pro službu, obsahující požehnání a společenství. Skrze dar Ducha zmrtvýchvstalého Pána mají apoštolové střežit Ježíšovo místo, aniž by ho zaujímali. Nemají Ježíšovu přítomnost jakkoli podmiňovat, nýbrž usnadňovat setkání s ním.

20. Ježíš, zástup ve své rozmanitosti, apoštolové; obraz a tajemství, nad nimiž je třeba uvažovat a poznávat je do větší hloubky, aby se církev stále více stávala tím, čím je. Nikdo z těchto tří aktérů nemůže scénu opustit. Bude-li chybět Ježíš, jeho místo obsadí někdo jiný. Církev se stane kontraktem apoštolů a zástupu, dialog mezi nimi skončí politikařením. Bez apoštolů, které pověřil Ježíš a vyučil Duch Svatý, se vztah k pravdě evangelia přeruší a zástup, ať už Ježíše přijme či odmítne, bude vydán napospas mýtům nebo ideologii o něm. Bez zástupu se vztah mezi apoštoly a Ježíšem zdeformuje v sebestřednou a sektářskou formu náboženství a evangelizace ztratí světlo vycházející ze Zjevení, kterým se Bůh obrací na kohokoli přímo, aby nabídl svou spásu.

21. Na scéně se však ještě objeví jeden aktér „navíc“. Je jím nepřítel, který způsobuje ďábelské rozdělení ostatních tří. Někteří učedníci při pohledu na znepokojující perspektivu kříže odcházejí, nálada zástupů se mění. Nástrahy, které přinášejí rozdělení – a jsou tedy opakem společné cesty –, se projevují nezávisle v podobě náboženské tvrdosti, v morálních příkazech, které se prezentují jako náročnější než požadavky Ježíšovy, v podobě posedlosti politickou světskou moudrostí, která je považována za účinnější než rozlišování duchů. Abychom mohli odolat nástrahám „čtvrtého aktéra“, je zapotřebí neustálého obrácení. Velmi příznačný je v této souvislosti příběh římského setníka Kornélia (srov. Sk 10), který předchází jeruzalémskému „sněmu“ (srov. Sk 15), zásadnímu referenčnímu bodu synodální církve.

Dvojí dynamika obrácení: Petr a Kornélius (Sk 10)

22. Událost vypráví především o obrácení Kornélia, kterému se dostává dokonce jakési podoby zvěstování. Kornélius je pohan, pravděpodobně římský setník (nižší důstojník) okupantského vojska, jehož

profese je založena na násilí a svévoli. Přesto však věnuje čas modlitbě a almužně, pečuje o vztah k Bohu, stará se o bližního. Překvapivě právě k němu přichází anděl, volá ho jménem a vyzývá ho, aby poslal (slovesný základ poslání!) své služebníky do Joppe a povolal (slovesný základ povolání!) Petra. Vyprávění pokračuje Petrovým obrácením; ten měl týž den vidění, v němž mu jakýsi hlas přikazoval, aby zabíjel a jedl zvířata, z nichž některá byla nečistá. Jeho odpověď je rozhodná: „Ani za nic, Pane!“ (Sk 10,14). Poznává, že k němu promlouvá Pán, ale důrazně ho odmítá. Tento příkaz totiž překračuje předpisy Tóry, které vzhledem ke své náboženské identitě nemůže nedodržet, jež však vyvolení chápou jako odlišnost přinášející separaci a exkluzivitu ve vztahu k ostatním národům.

23. Apoštol je hluboce rozechvěn a klade si otázku, co se to stalo. Vtom přicházejí Kornéliovi muži, které Duch Svatý označuje jako své posly. Petr k nim promlouvá slovy, která se podobají Ježíšovým slovům v Getsemanské zahradě: „To jsem já, koho hledáte.“ (Sk 10,21). To je skutečné obrácení, bolestný a nesmírně plodný krok, kterým opouští své kulturní a náboženské kategorie: Petr souhlasí a společně s pohany požívá pokrm, který odjakživa považoval za zakázaný, v němž rozpoznává nástroj pro život a společenství s Bohem a s druhými. Právě skrze setkání s lidmi, které přijímá, provází a do jejichž domovů vstupuje, začíná chápat význam svého vidění: žádná lidská bytost není v Božích očí nedůstojná. Odlišnost daná vyvolením není exkluzivním upřednostněním, ale službou a svědectvím se všeobecnou působností.

24. Jak v případě Petra, tak i Kornélia jsou do cesty obrácení zapojeny další osoby, které se na cestě stávají jejich přáteli. Apoštolové uskutečňují svou činností Boží vůli, když vytvářejí společenství, boří hradby a umožňují setkávání. Při setkání obou hlavních postav sehrává zásadní úlohu slovo. Kornélius se dělí o svůj zážitek, Petr poslouchá a poté se ujímá slova. Sděluje, co se mu přihodilo, a svědčí o Pánově blízkosti. Pán vychází vstříc každému, aby ho vysvobodil z veškerého zajetí zla a ze všeho, co umrtvuje jeho lidství (srov. Sk 10,38). Podobný způsob komunikace Petr používá v situaci, kdy se na něj v Jeruzalémě s výčitkami obracejí obřezaní věřící a obviňují ho

z porušení tradičních pravidel, na která evidentně soustředili veškerou svou pozornost, aniž by jakkoli dbali na seslání Ducha Svatého: „Vešel jsi k lidem neobřezaným a jedl jsi s nimi!“ (Sk 11,3). V té chvíli uprostřed konfliktu začne Petr vyprávět, co se mu přihodilo, jak byl zaskočen, nechápal, vzpíral se. Posluchačům, kteří byli zpočátku agresivní a hluší, to pomohlo, aby ho vyslechli a aby pochopili, k čemu došlo. Výkladu této události napomohlo Písmo, jak tomu bylo později i při Jeruzalémském koncilu prostřednictvím procesu rozlišování, který spočívá ve společném naslouchání Duchu Svatému.

IV. Synodalita v praxi:

Východiska pro konzultaci s Božím lidem

25. Synodální cesta, vedená Božím slovem a založená na Tradici, je zakořeněna v konkrétním životě Božího lidu. Jejím specifikem, které je zároveň jejím obrovským bohatstvím, je, že její subjekt – synodalita – je zároveň její metodou. Řečeno jinými slovy, stává se jakousi laboratoří, pilotním projektem, kde od počátku zakoušíme plody dynamiky, kterou postupná synodální konverze vnáší do křesťanského společenství. Na druhou stranu může stavět jen na různé intenzitě zkušeností s praktickou synodalitou. Její silné stránky a úspěchy mohou stejně jako její nedostatky a obtíže s ní spojené přinést cenné podněty pro rozlišení směru, jakým se vydat. Máme samozřejmě na mysli zkušenosti, které se touto synodní cestou aktivují, ale i ty, kde už zakoušíme různé podoby „společného putování“ v každodenním životě tam, kde ani termín „synodalita“ není znám nebo používán.

Základní otázka

26. Základní otázka, která řídí tuto konzultaci s Božím lidem, zní, jak bylo řečeno již v úvodu, takto:

Synodální církev při hlásání evangelia „putuje společně“. Jak se toto „společné putování“ aktuálně realizuje ve vaší místní církvi? K jakým krokům nás vybízí Duch Svatý, aby toto společné putování bylo intenzivnější?

Při hledání odpovědí je možné:

a) ptát se, jaké zkušenosti z vaší místní církve se vám vybaví při této základní otázce;
b) zaměřit se na tyto zkušenosti podrobněji. Jaké radosti přinesly? Jaké těžkosti a překážky přinesly? Jaká zranění evokovaly? Jaké intuice vyvolaly?
c) zaměřit se na plody, o něž se lze podělit: kde v těchto zkušenostech zaznívá hlas Ducha Svatého? Co od nás žádá? Jaké prvky lze potvrdit, co lze postupně změnit? Jaké kroky udělat? V čem nacházíme konsensus? Jaké obzory se před naší místní církví otevírají?

Různá vyjádření synodality

27. Během modlitby, reflexe a sdílení, které základní otázka vyvolá, je dobré pamatovat na tři oblasti, ve kterých se synodalita coby „konstitutivní dimenze církve“[20] může vyjádřit.

– Oblast stylu, kterým církev v běžném životě žije a působí. Tento styl vyjadřuje povahu Božího lidu, který putuje společně a schází se ve shromáždění svolaném Pánem Ježíšem v síle Ducha Svatého, aby hlásal evangelium. Tento styl se realizuje prostřednictvím „komunitního naslouchání Božímu slovu a slavení eucharistie, bratrství ve společenství, spoluzodpovědnosti a účasti celého Božího lidu na životě a poslání církve. Děje se tak na různých úrovních, přičemž se musejí rozlišovat různé služby a role“.[21]
– Oblast církevních struktur a procesů. Jsou určovány i hlediskem kanonickým a teologickým. Synodální povaha církve se v nich vyjadřuje na místní, regionální a univerzální úrovni institucionálním způsobem.

20 Mezinárodní teologická komise. *Synodalita v životě a poslání církve*, č. 70. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2021.

21 Tamtéž.

– Oblast synodálních procesů a událostí, na které je církev svolávána kompetentní autoritou určeným postupem podle církevních norem.

Tyto tři oblasti se z logického hlediska od sebe navzájem liší, přesto se však prolínají a je třeba je všechny věrně dodržovat. V opačném případě bychom nevydávali dobré svědectví a věrohodnost církve by byla ohrožena. Pokud synodální duch nepronikne do struktur a procesů, touhy a přání se zredukují na pouhá slova. Procesy a události, které neprobíhají v určitém duchu, se stanou prázdnou formalitou.

28. Pokud vyjdeme ze zkušeností, pak „společné putování" může být chápáno ze dvou navzájem úzce souvisejících hledisek. První z nich se týká interního života místních církví, tedy vztahů mezi subjekty, které ji tvoří (předně vztah věřících a pastýřů prostřednictvím orgánů, o kterých hovoří kanonické právo včetně diecézní synody), až po komunity, do kterých je místní církev rozčleněna (především farnosti). Dále se týká vztahů biskupů mezi nimi navzájem a vztahu vůči římskému biskupovi i prostřednictvím středních orgánů synodality (biskupské synody patriarchální a vyšší arcibiskupské církve), rady hierarchů a shromáždění hierarchů církví *sui iuris*, biskupských konferencí v jejich národních, mezinárodních a kontinentálních podobách). Patří sem tedy i způsob, kterým každá místní církev zúročí přínos různých forem mnišského, řeholního a zasvěceného života, laických sdružení a hnutí, nejrůznějších církevních zařízení (školy, nemocnice, univerzity, nadace, dobročinné a asistenční organizace atd.). Patří sem také společné iniciativy s našimi bratřími a sestrami jiných křesťanských vyznání, se kterými nás pojí stejný křest.

29. Druhé hledisko ukazuje, jak Boží lid putuje spolu s celou lidskou rodinou. Podíváme se tedy na naše vztahy, na náš dialog a eventuální společné iniciativy s věřícími jiných náboženství, s lidmi víře vzdálenými, dále na dialog se specifickými světy či společenskými skupinami a jejich institucemi (politika, kultura, ekonomie, finance, práce, odbory a podniková uskupení, nevládní organizace, občanská společnost, lidová hnutí, různé menšiny, chudí, lidé na okraji společnosti atd.).

Deset tematických okruhů k prohloubení

30. Abychom pomohli formulovat zkušenosti a více přispěli ke konzultacím, uvádíme níže deset tematických okruhů, které vyjadřují různé odstíny „žité synodality“. Je třeba, aby tyto okruhy byly přizpůsobeny místnímu prostředí, aby byly dle potřeby doplněny, vysvětleny, zjednodušeny a studovány. Zvláště je nutná pozornost vůči lidem, pro něž je účast a odpovídání na otázky zvlášť obtížné. *Vademecum*, které tento Přípravný dokument provází, přináší za tímto účelem různé nástroje, metody a návrhy, které budou inspirací pro různé otázky, pro konkrétní chvíle modlitby, formace, reflexe a sdílení.

NA SPOLEČNÉ CESTĚ

V církvi a ve společnosti jdeme bok po boku po stejné cestě. Kdo jsou ve vaší místní církvi ti, kdo „putují společně“? Když říkáme „naše církev“, kdo do ní patří? Kdo od nás chce, abychom šli společně? Kdo jsou ti, kdo putují po stejné cestě i mimo církevní obvod? Kteří lidé nebo které skupiny jsou opomíjeny, ať už úmyslně či prakticky?

NASLOUCHAT

Naslouchání je první krok, ale požaduje otevřené srdce bez předsudků. Komu dluží naše místní církev naslouchání? Jak jsou přijímáni laici, zvláště mladí lidé a ženy? Jak spolupracujeme se zasvěcenými lidmi? Jaký prostor má hlas menšin, lidí opovrhovaných a vyloučených? Dokážeme popsat předsudky a stereotypy, které nám brání v naslouchání? Jak naslouchá společenskému a kulturnímu prostředí, ve kterém žijeme?

UJMOUT SE SLOVA

Všichni jsou zváni, aby hovořili odvážně a otevřeně (parrhesia), *tedy se zapojením svobody, pravdy a dobrosrdečnosti*. Jak v našem společenství a v jeho různých skupinách uplatňujeme svobodnou a upřímnou komunikaci bez dvojakostí a oportunismu? Jak komunikujeme se společností, do které patříme? Kdy a jak se nám daří říci to, co nám leží na srdci? Jak funguje vztah s médii (nejen s katolickými)? Kdo vystupuje jménem křesťanského společenství a nakolik je mu naslouháno?

SLAVIT

„Společné putování" je možné jen tehdy, pokud má základ ve společném naslouchání Božímu slovu a ve slavení eucharistie. Jak intenzivně udává směr našemu „společnému putování" modlitba a mše svatá? Inspirují naše nejdůležitější rozhodnutí? Jak podporujeme aktivní účast všech věřících na liturgii a vykonávání úlohy posvěcování? Jaký prostor má služba lektora a akolyty?

SPOLUZODPOVĚDNOST ZA MISIJNÍ POSLÁNÍ

Synodalita slouží misijnímu poslání církve, ke kterému jsou povoláni všichni členové. Všichni jsme misionáři. Jak je každý pokřtěný zván, aby byl protagonistou misijního poslání? Jak podporuje společenství své členy, kteří jsou zapojeni do služby společnosti, jakou je sociální oblast, politika, vědecký výzkum, vyučování, prosazování sociální spravedlnosti, ochrana lidských práv, péče o společný domov atd.? Jak jim církev pomáhá, aby vnímali toto své poslání v misijním duchu? Jak probíhá rozlišování při rozhodování o účasti na misijním poslání? Kdo se ho účastní? Jak byly s pohledem na účinné křesťanské svědectví začleněny a do synodálního stylu a zúročeny různé tradice, které jsou bohatstvím mnoha církví, zvláště církví východních? Jak funguje spolupráce v oblastech, kde se nacházejí různé církve *sui iuris*?

VÉST DIALOG V CÍRKVI A VE SPOLEČNOSTI

Dialog je proces vytrvalosti, který zahrnuje také ticho a utrpení, ale je schopen zúročit zkušenosti lidí a národů. Jaký je prostor pro dialog a jak je dialog veden uvnitř naší místní církve? Jak jsou zpracovávány názorové střety, konflikty, těžkosti? Jak podporujeme spolupráci s okolními diecézemi, s řeholními společenstvími na našem území, s laickými sdruženími a hnutími a mezi nimi? Jaké jsou naše zkušenosti s dialogem, se zapojováním věřících jiných náboženství a s těmi, kdo nevěří? Vede církev dialog s různými společenskými institucemi a učí se od nich, například svět politiky, kultury, občanská společnost, chudí?

S JINÝMI KŘESŤANSKÝMI DENOMINACEMI

Dialog s křesťany jiných denominací, se kterými nás pojí jediný křest, má na synodální cestě zvláštní místo. Jaké vztahy máme s bratry

a sestrami jiných křesťanských vyznání? Jakých oblastí se týkají? Jaké plody a jaké těžkosti nám toto „společné putování“ přineslo?

AUTORITA A SPOLUÚČAST
Církev synodální je církví, ve které je uplatňována spoluúčast a spoluzodpovědnost. Jak definovat cíle, ke kterým směřovat? Jakou cestou jich dosáhnout a jaké kroky podniknout? Jak uplatňovat autoritu v naší místní církvi? Do jaké míry je týmová práce a spoluzodpovědnost zaběhlou praxí? Jak fungují orgány synodality v místní církvi? Přináší své plody?

ROZLIŠOVAT A ROZHODOVAT
Spiritualita společného putování se má stát výchovným principem pro formaci člověka a křesťana, rodiny i komunity. Jak formujeme lidi, zvláště ty, kteří zastávají v křesťanském společenství odpovědné úlohy, k tomu, aby byli více schopni „putovat společně“, aby si navzájem naslouchali a vedli dialog? Jakou formaci k rozlišování a k vykonávání autority nabízíme? Jaké nástroje nám pomáhají chápat dynamiku kultury, do které jsme ponořeni, a její dopad na náš církevní styl?

FORMOVAT SE V DUCHU SYNODALITY
Synodalita s sebou nese vnímavost pro změnu, formaci a neustálé učení se. Jak naše církevní společenství formuje lidi, aby byli ve větší míře schopni „putovat společně“, vzájemně si naslouchat, zapojovat se do misijního poslání a do dialogu? Jaká formace je nabízena k posílení schopnosti rozlišovat a vykonávat autoritu synodálním způsobem?

Jak přispět ke konzultaci

31. Cílem první fáze této synodální cesty je umožnit širokospektrý proces konzultace, který shromáždí bohatství zkušeností žité synodality v jejich nejrůznějších výrazech a odstínech. Cílem je zapojit pastýře a věřící různých místních církví na různých úrovních za pomoci co nejvhodnějších prostředků podle specifika daného místa: konzultace koordinovaná biskupem se obrací ke „kněžím, jáhnům, věřícím laikům v jejich církvích, ať už jednotlivě nebo ve skupinách, aniž bychom zanedbali cenný přínos, který může přijít od zasvěcených

mužů a žen“ (EC, č. 7). Požadován je speciálně přínos participativních orgánů církve, zvláště kněžské rady a pastorační rady, jimiž počínajíc může církev skutečně „začít získávat podobu církve synodální“.[22] Stejně cenný bude přínos ostatních církevních uskupení, kterým bude zaslán přípravný dokument, nebo těch, kdo zašlou svůj příspěvek přímo. Zásadní důležitost bude mít nakonec i hlas lidí chudých a vyloučených, nejen těch, kdo v místní církvi zastávají zodpovědnou úlohu.

32. Po skončení procesu naslouchání a rozlišování vypracuje každá místní církev syntézu, která přispěje k procesu univerzální církve. Plody modlitby a reflexe je třeba shrnout do maximálně deseti stránek, aby tak byla v následných fázích procesu usnadněna práce. Pokud to bude nezbytné pro větší pochopení a lepší vysvětlení, je možné přiložit doprovodné či doplňující texty. Připomínáme, že cílem synody, a tedy této konzultace, není vyprodukovat dokumenty, nýbrž „dát vzklíčit snům, probudit proroctví a vize, přinést nové naděje, rozhojnit důvěru, obvázat rány, navázat vztahy, dát zazářit nadějnému úsvitu, učit se jedni od druhých a vytvořit pozitivní náhled, který bude osvěcovat mysl, rozehřívat srdce, rukám navrátí sílu“. [23]

Použité zkratky

MTK	Mezinárodní teologická komise
DV	II. vatikánský koncil, Dogmatická konstituce *Dei Verbum* (Zvon 1995)
EC	Papež František, Apoštolská konstituce *Episcopalis communio* (15. září 2018)
EG	Papež František, Apoštolská exhortace *Evangelii gaudium* (Nakladatelství Paulínky 2014)
FT	Papež František, Encyklika *Fratelli tutti* (Karmelitánské nakladatelství 2021)
GS	Dokumenty II. vatikánského koncilu, *Gaudium et Spes* (Zvon 1995)

22 František. *Proslov u příležitosti 50. výročí ustanovení Biskupské synody* (17. října 2015).

23 František. *Proslov na zahájení Synody o mládeži* (3. října 2018).

LG Dokumenty II. vatikánského koncilu, *Lumen gentium* (Zvon 1995)

LS Papež František, Encyklika *Laudato si'* (Nakladatelství Paulínky 2015)

UR Dokumenty II. vatikánského koncilu, Dekret *Unitatis redintegratio* (Zvon 1995)